

Kennis van de Nederlandse samenleving

Herziene eindtermen voor het examen

Op 1 januari 2007 trad de WET
INBURGERING in werking.

Deze verplicht inburgeraars om
door middel van een examen aan te
tonen dat zij de Nederlandse taal
beheersen (tot op een vastgesteld
niveau) en essentiële kennis van de
Nederlandse samenleving (KNS)
hebben.

Een consortium van Cito, Bureau
ICE en ITTA ontwikkelde het
examenonderdeel KENNIS VAN DE
NEDERLANDSE SAMENLEVING (KNS).
Elwine Halewijn en Mirna Pit geven
in dit artikel tekst en uitleg.

De inburgeringsverplichting betrof
nieuwkomers, maar ook oudkomers
die niet met een diploma of certificaat
konden aantonen dat zij het vereiste
taalniveau hadden. De nieuwe wet
kreeg vorm in een politieke context
waarin er behoefte bestond om te
zorgen dat zowel oudkomers als
nieuwkomers de Nederlandse taal en
kennis van de Nederlandse samenle-
ving zouden verwerven op het mini-
male niveau dat vereist is om op vol-
waardige wijze in onze maatschappij
te kunnen functioneren. Het doel en
de verwachting was dat zij daarmee
beter kunnen (en zullen) participeren
in de maatschappij.

Op basis van deze wet hebben vele
oudkomers een inhaalslag gemaakt en
een inburgeringstraject doorlopen.

Voor de ontwikkeling van het exa-
men KENNIS VAN DE NEDERLANDSE
SAMENLEVING (KNS) is vastgesteld wat
'essentiële kennis van de Nederlandse
samenleving' is, dit op basis van on-
derzoek in de samenleving (door Eu-
ro RSCG Bikker) en adviezen van
klankbordgroepen en commissies, met
vertegenwoordigers uit zowel autoch-
tone als allochtone geledingen van de
samenleving. Op basis van deze infor-
matie zijn de zogenaamde EINDTER-
MEN KNS opgesteld die een onderleg-
ger vormen voor het examen. De
toetsvragen (de items) in het examen

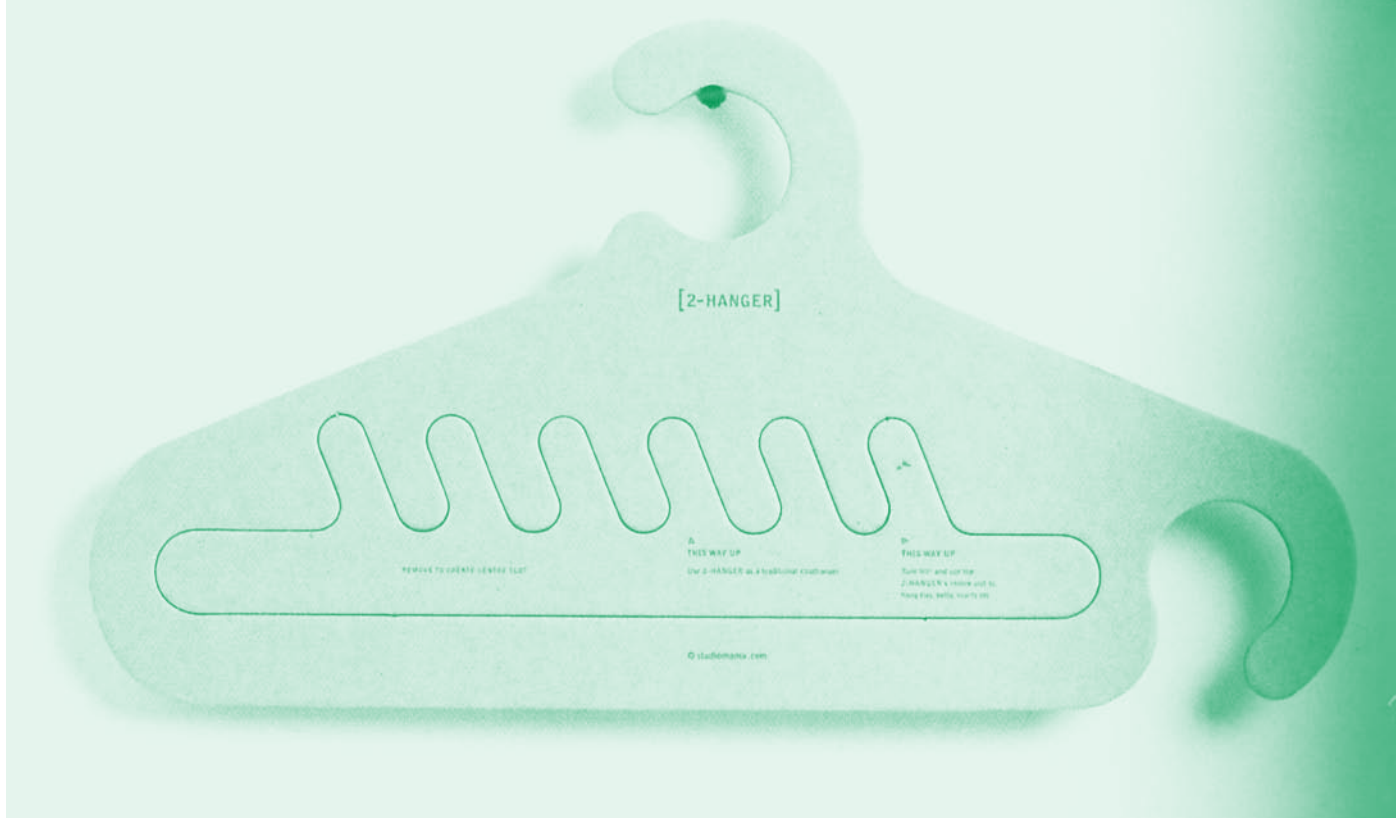
KNS worden ontwikkeld op basis van
die eindtermen. Dat wil zeggen dat de
toetsvragen toetsen of de kandidaat de
kennis heeft die hij volgens de eind-
termen moet bezitten.

Acht thema's

Voor KNS zijn acht thema's onder-
scheiden, bijvoorbeeld **Werk en Inko-**
men en **Gezondheid en gezondheids-**
zorg. Deze thema's zijn gekoppeld
aan Cruciale Praktijksituaties (CP's):
situaties waarin een ingeburgerd lid
van de maatschappij adequaat zou
moeten kunnen functioneren.

Binnen de thema's zijn vervolgens
handelingen beschreven die essentieel
zijn voor het adequate functioneren:
de Cruciale Handelingen (CH's). Bij
elke handeling hoort kennis (Cruciale
Kennis, CK) die je nodig hebt om die
handeling adequaat te kunnen uitvoe-
ren. En tot slot zijn er indicatoren
geformuleerd. Dat zijn de normen die
aangeven wanneer een handeling als
adequaat kan worden beschouwd. Die
indicatoren hangen dus altijd nauw
samen met het thema, de handelingen
en de kennis. De toetsvragen worden
ontwikkeld op het laatste niveau: de
indicatoren voor succesvol gedrag. In
figuur 1 geven we een voorbeeld van
hoe zo'n indicator is ingebed in de
eindtermen voor het thema Werk en
Inkomen.

**De directe aanleiding voor de herziening was een motie uit de
Tweede Kamer van de Kamerleden Dibi (GroenLinks) en
Van Dam (PvdA)**

Waarom herziening?

Onlangs zijn de eindtermen voor KNS in opdracht van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) herzien door Bureau ICE en ITTA. De directe aanleiding daarvoor was een motie uit de Tweede Kamer van de Kamerleden Dibi (GroenLinks) en Van Dam (PvdA). Hun motie uit 2012 stelde dat er in Nederland weliswaar consensus is over seksegelijkheid, non-discriminatie, vrijheid van meningsuiting en scheiding van kerk en staat, maar dat deze consensus en de daaruit voortvloeiende gebruiken en gewoonten onvoldoende in de lesstof van KNS tot uitdrukking komt. Naar aanleiding van deze motie heeft het ministerie van SZW besloten alle

eindtermen KNS nog eens tegen het licht te houden – vanuit de redenering dat als iets niet in de eindtermen zit, er waarschijnlijk ook geen lesmateriaal op gericht is. Bovendien heeft het ministerie de motie aangegrepen om de eindtermen ook opnieuw te bekijken in het licht van een veranderde inburgeringscontext.

Ten eerste is de doelgroep anders dan toen de WET INBURGERING van kracht werd. De groep oudkomers is immers niet meer de doelgroep van het examen. Het examen richt zich nu uitsluitend op nieuwkomers: mensen die zich in het kader van gezinshereniging of gezinsvorming in Nederland komen vestigen en – uiteraard – de doelgroep van vluchtelingen met een verblijfsstatus.

Ten tweede verschilt de huidige politieke context van die in 2007. Was er toen vooral behoefte aan een normatief kader voor de oud- en nieuwkomers, in de latere politieke context is er minder behoefte aan een voorschrijvend karakter van eindtermen. Herziening van de eindtermen deed daarom recht aan de wensen en behoeften van zowel de maatschappij als de nieuwkomers.

Screening eindtermen

Voor de herziening van de eindtermen hebben ICE en ITTA een adviescommissie ingesteld bestaande uit experts die uit hoofde van hun vak en ervaring goed zicht hebben op de doelgroep en de praktijksituaties van de thema's. De rol van de adviescommissie is om de volledigheid van en het draagvlak voor de herziening van de eindtermen te bewerkstelligen. Om de adviescommissie onafhankelijk te kunnen laten adviseren over de eindtermen, was het ministerie van SZW zelf niet vertegenwoordigd.

Aan de leden van de adviescommissie is gevraagd om de eindtermen te screenen op het niveau van de indicatoren, de **Cruciale Kennis** en de **Cruciale Handelingen**. De leidende vraag die hun voorgelegd werd, is of er aanpassingen nodig of wenselijk zijn met het oog op de motie en op de veranderde doelgroep. Daarbij is expliciet gesteld dat het examen geschikt moet

In de eerste plaats is gepoogd om (...) kennis van dat wettelijke kader als uitgangspunt te nemen in plaats van het gedrag zelf

zijn voor alle potentiële inburgeringskandidaten.

Wijzigingen

In meerdere rondes van screening en discussie zijn de eindtermen tegen het licht gehouden en indien nodig bijgesteld. Hierbij werd geconstateerd dat de onderwerpen uit de motie van Dibi en Van Dam voldoende in de bestaande eindtermen uitgewerkt waren. Er zijn echter wel degelijk eindtermen veranderd, weggelaten en toegevoegd. Deze wijzigingen zitten vooral op het niveau van de kennis en indicatoren. Soms gaat het alleen om een verandering in formulering, maar vaak ook gaat het om de inhoud ervan. De wijzigingen kunnen in zeven typen worden onderverdeeld.

In de eerste plaats is gepoogd om daar waar er een wettelijk kader is voor bepaald gedrag, kennis van dat wettelijke kader als uitgangspunt te nemen in plaats van het gedrag zelf. Neem bijvoorbeeld de volgende oude eindterm:

OUDE EINDTERM

1.3 Omgaan met (verborgen) discriminatie op de arbeidsmarkt

I.3.1 Kent de wettelijke rechten en procedures in geval van discriminatie.

- bespreekt een vermoeden van discriminatie met de werkgever
- doet een beroep op wettelijke rechten bij discriminatie

- 1.3.2 kent strategieën om zijn weerbaarheid tegen vormen van (verborgen) discriminatie te vergroten
 - gebruikt strategieën om discriminatie te doorbreken

Deze Cruciale Handeling met de bijbehorende Cruciale Kennis en indicatoren is in de nieuwe eindtermen teruggebracht tot kennis van de wettelijke rechten bij discriminatie op het werk: je moet weten dat het verboden is, je moet het bespreken en je moet weten hoe je je wettelijke rechten kan laten gelden. De herziene eindterm ziet er dus als volgt uit:

NIEUWE EINDTERM

1.3 Omgaan met (verborgen) discriminatie op de arbeidsmarkt

I.3.1 Kent de wettelijke rechten en procedures in geval van discriminatie.

- legt uit dat discriminatie op het werk verboden is (zowel door werkgevers als collega's)
- bespreekt een vermoeden van discriminatie door een collega met de werkgever
- licht toe hoe hij een beroep kan doen op wettelijke rechten bij discriminatie

In deze eindterm is ook een tweede type verandering te zien: het daadwerkelijk tonen van het gewenste gedrag is vervangen door kennis van het gewenste gedrag. Dat wil zeggen, in de nieuwe formulering staat hier 'licht toe hoe hij een beroep kan doen ...' in plaats van 'doet een beroep op ..'. Op deze manier wordt duidelijk dat de inburgeraar op de hoogte moet zijn van dat wat als gewenst wordt gezien, maar wordt er meer dan voorheen recht gedaan aan de keuzevrijheid en eigen verantwoordelijkheid van de inburgeraar om het gedrag al dan niet te vertonen. In dit voorbeeld kan de inburgeraar zelf kie-

zen of hij zijn recht gaat halen bij discriminatie. Van belang is vooral dat hij weet dat hij door de wet beschermd is tegen discriminatie en dat hij actie kan ondernemen. Deze verschuiving is ook te zien in het volgende voorbeeld:

OUDE EINDTERM

1.2.1 weet welke algemene eisen een werkgever stelt aan een werknemer

- werkt samen met collega's
- werkt zelfstandig en toont initiatief

In de herziene eindtermen wordt de inburgeraar geacht uit te kunnen leggen wat werkgevers belangrijk vinden in de werkhouding van werknemers, in plaats van dit gedrag direct te tonen:

NIEUWE EINDTERM

1.2.1 Weet welke algemene eisen een werkgever stelt aan een werknemer.

- legt uit dat werkgevers in Nederland het vaak belangrijk vinden dat werknemers zelfstandig werken, samenwerken met collega's en initiatief tonen

Hieraan gerelateerd is een derde type wijzigingen, waarbij de formulering zodanig is veranderd dat de inburgeraar niet meer per se op de hoogte moet zijn van gangbare gedragsregels, maar dat hij geacht wordt zich ervan op de hoogte te stellen. Zo is de indicator 'trekt een nummertje, pakt een karretje, staat in de rij, wacht op zijn beurt' bij de Cruciale Kennis 'Weet wat de gebruikelijke gedragsregels zijn' veranderd in 'stelt zich op de hoogte van de gangbare regels en realiseert zich wat op dit gebied als passend gedrag wordt beschouwd (nummertje trekken, een karretje pakken, ...).

Er wordt niet verlangd dat iemand netjes in de rij staat, maar dat hij wéét dat hij netjes in de rij moet staan. Ook deze wijzigingen in de eindtermen zijn doorgevoerd met inachtneming van de autonomie van de inburgeraar en de motivatie om zich passend te gedragen in zijn nieuwe leefomgeving.

Een vierde verandering betreft de vervanging van bepaalde subjectieve formuleringen die wellicht ook als bepaalde vooroordelen opgevat zouden kunnen worden, door neutralere formuleringen. Zo is 'niet onmiddellijk beledigd' in de nieuwe eindtermen vervangen door 'adequaat':

OUDE EINDTERM

- 2.1.2 Weet dat Nederlanders zich zeer direct kunnen uiten, zonder daarmee kwetsend of onbeleefd te willen zijn
- reageert niet onmiddellijk beledigd op rechtstreeks uitgesproken meningen en directe vraagvormen

NIEUWE EINDTERM

- 2.1.2. Weet dat Nederlanders zich zeer direct kunnen uiten, zonder daarmee kwetsend of onbeleefd te willen zijn.
- reageert adequaat op rechtstreeks uitgesproken meningen en directe vraagvormen

Nederland in de Tweede Wereldoorlog

Daarnaast is op verzoek van het ministerie van SZW ook een aantal specifieke wensen doorgevoerd. Zo zijn de indicatoren die gerelateerd zijn aan Nederland in de Tweede Wereldoorlog uitgebreid. De inburgeraar wordt in de nieuwe eindtermen geacht ook te weten wat er precies wordt herdacht op 4 mei en wat er gevierd wordt op 5 mei; bovendien moet hij weten welke gebruiken daarbij horen. Ook moet hij in grote lijnen weten wat Nederland in de Tweede Wereldoorlog heeft doorgemaakt.

OUDE EINDTERM

- 5.2.1 Kent de geschiedenis van Nederland in WO II en de effecten hiervan op het dagelijks leven in Nederland.
- toont begrip voor Nederlandse gevoeligheid voor uitingen van antisemitisme
 - toont respect voor het vieren van en gewoonten op 4 en 5 mei

NIEUWE EINDTERM

- 5.2.1 Kent de geschiedenis van Nederland in de Tweede Wereldoorlog en de effecten hiervan op het dagelijks leven in Nederland.

- geeft op hoofdlijnen aan wat de geschiedenis van Nederland in de Tweede Wereldoorlog is
- licht toe wat er herdacht wordt op 4 mei en gevierd wordt op 5 mei en licht de gebruiken daarbij toe
- toont respect voor de Nederlandse gevoelens bij uitingen van antisemitisme

Ook is er een kennis-eindterm met indicator toegevoegd rond het onderwerp EHBO:

- 4.2.4 Kent de procedure bij de afdeling Eerste Hulp.

- licht toe dat op de Eerste Hulp de volgorde van behandeling van mensen bepaald wordt door de ernst van de verwonding

Actualisering is een zesde type herziening: zo is kennis van het enkele jaren geleden ingevoerde eigen risico bij zorgverzekeringen nu onderdeel van de eindtermen. Ook namen van instanties zijn aangepast als dat aan de orde was.

En tot slot de zevende wijziging: verplaatsingen en samenvoegingen. Waren voorheen verschillende Cruciale Handelingen, Cruciale Kennis en indicatoren over verzekeringen ondergebracht bij verschillende thema's, nu is er onder het thema **Instanties** één Cruciale Handeling over verantwoord omgaan met verzekeringen:

- 6.5 Verantwoord omgaan met verzekeringen

- 6.5.1 Weet dat het in Nederland gebruikelijk is risico's af te dekken met een verzekering.

- licht van gangbare verzekeringen toe waar deze voor zijn (ziektekosten, aansprakelijkheid, inboedel/woonverzekering, rechtsbijstand)

- licht het belang van een ziektekostenverzekering, woonverzekering en aansprakelijkheidsverzekering toe
- licht toe dat een ziektekostenverzekering en autoverzekering verplicht zijn

- 6.5.2 Weet hoe schade te melden.

- meldt schade en omschrijft schade correct

Vervolg

Als een eindterm verandert, is het noodzakelijk te onderzoeken of de bijbehorende toetsvraag nog wel aansluit bij de herziene eindterm. Na de vaststelling van de herziene eindtermen door het ministerie van SZW is daarom ook de gehele itembank KNS doorlopen. Dat leidt ertoe dat sommige items vervangen zullen worden door nieuwe of dat items aangepast worden. Die ontwikkeling is momenteel gaande. Ook op itemniveau is gebleken dat de onderwerpen uit de motie van Dibi en Van Dam voldoende in de itembank vertegenwoordigd zijn.

Het is uiteraard van belang dat de inburgeraar zich aan de hand van de juiste versie van de eindtermen voorbereidt op het examen KNS. Daarom zullen de nieuwe eindtermen pas in werking treden zodra de nieuwe items ontwikkeld zijn en kunnen worden toegevoegd aan de examens KNS. Naar verwachting zal dat in het voorjaar van 2015 het geval zijn. In de tussentijd zullen materiaalontwikkelaars (en andere betrokkenen) inzage willen hebben in de herziene eindtermen.

De herziene eindtermen zijn gepubliceerd op 25 april 2014 door het ministerie van SZW en te vinden op www.rijksoverheid.nl met behulp van de zoekterm: herziene eindtermen KNS.

*Elwine Halewijn
Mirna Pit*

*Elwine Halewijn is Manager marktgroep Volwassenen bij het Instituut voor Taalonderzoek en Taalonderwijs Amsterdam (ITTA-UvA BV).
Correspondentie:
elwine.halewijn@itta.uva.nl*

*Mirna Pit is Manager ontwikkeling en realisering bij Bureau ICE
Correspondentie:
MPit@bureau-ice.nl*

